

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Hørings svar fra HSN - Nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater

Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN) har lest utkastet til nasjonale retningslinjer og synes at disse er tydelige og gode.

Forslaget til nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater (retningslinjene) ble fremlagt 14. juni 2016. HSN vedtok egen Open Access (OA) politikk 21. juni 2016. I hovedtrekk er innholdet de to dokumentene likt.

Forslaget til nasjonale retningslinjer er vurdert internt og HSN kommenterer retningslinjene, tiltakene og bakgrunn som etterspurt.

Del 1 Kommentarer til de sju nasjonale retningslinjene

1. Forskere finansiert av norske offentlige midler skal som førstevalg publisere sine vitenskapelige artikler i tidsskrift med åpen tilgang (såkalt gull Open Access)

HSN er positive til dette forslaget, men vil påpeke at dette innen noen fag vil kunne virke hemmende på internasjonal publisering i prestisjetunge tidsskrifter.

2. Forskere som velger tidsskrift uten åpen tilgang, skal gjøre artikkelen åpent tilgjengelig i et vitenarkiv (såkalt grønn Open Access). Tilgang bør gis maksimalt seks måneder etter publisering for STM-fagene og tolv måneder etter publisering for humaniora og samfunnsvitenskap i tråd med EU-kommisjonens anbefalinger.

*Dette er et område som er i stadig utvikling og selv om dette er et godt utgangspunkt i dag, vil det på sikt kunne medføre en oppbremsing av utviklingen. HSN mener utgangspunktet i en overordnet, nasjonal retningslinje bør være at artikkelen tilgjengeliggjøres umiddelbart. Det som foreslås er **retningslinjer**, ikke et påbud.*

*Krav om umiddelbar tilgjengeliggjøring vil allikevel begrense forskeres mulighet og frihet til å velge publisering i «grønne tidsskrifter» slik det er i dag. Før avtaler med forlagene om umiddelbar tilgjengeliggjøring er på plass er det svært urealistisk og lite hensiktsmessig å **kreve** dette av forfatterne. Embargotidene som foreslås er i seg selv en innstramning og vil føre til tidligere tilgjengeliggjøring. HSN er positive til at det settes begrensninger for embargotiden og ønsker at umiddelbar tilgjengeliggjøring er et mål det jobbes mot på nasjonalt plan.*

3. Alle forskningsutførende institusjoner skal sørge for at deres forskningsartikler deponeres i et egnet vitenarkiv senest på publiseringstidspunktet, uavhengig av publiseringskanal og uavhengig av om det er mulig å gjøre dem åpent tilgjengelig. Deponering er en forutsetning for at artiklene skal telle i den resultatbaserte omfordelingen.

HSN savner en uttalt målsetting om at slik deponering skal innebære at artiklene også blir åpent tilgjengelige. Sammenhengen mellom deponering og målsettingen om økt åpenhet bør være tydeligere i dette punktet.

4. Institusjoner og konsortier som forhandler avtaler med forlag om kjøp av tilgang til elektroniske ressurser skal sørge for at avtalene inneholder tiltak som
 - a) Muliggjør åpen tilgang
 - b) Er transparente men hensyn til betingelser og
 - c) Er budsjettneutrale

HSN er enige i prinsippene som ligger bak retningslinjen.

5. Offentlige forskningsfinansierende institusjoner skal bidra til å dekke kostnader til åpen publisering. Private og ideelle organisasjoner som finansierer forskning oppfordres til det samme.

HSN opplever dette som et nyttig og virkningsfullt tiltak.

6. Alle forskningsutførende og forskningsfinansierende institusjoner skal etablere eller revidere egne retningslinjer for åpen tilgang i tråd med de nasjonale retningslinjene.

HSN er positive til et felles minstemål for retningslinjene. Det bør imidlertid være mulig for institusjoner som ønsker å gå lenger i sine interne retningslinjer å gjøre det.

7. Alle forskningsutførende institusjoner skal legge til rette for infrastruktur og administrative rutiner som gjør det enkelt for forskerne å følge retningslinjene.

HSN er enige i at dette må følges opp konkret på institusjonsnivå og opplever det som en god signaleffekt at dette også påpekes i de nasjonale retningslinjene.

Del 2 Kommentarer til forslagene til tiltak

HSN har kommentert alle forslagene til tiltak – også de som er lagt til en annen institusjon enn egen.

Incentiv for åpen publisering

HSN mener et slikt incentiv kan ha en god effekt. Vektingen av open access-faktoren vil være essensiell for at dette skal få den tilsiktede effekten.

Finansiering av åpen tilgang

HSN mener også at dette er et sentralt tiltak. I egne budsjett er det lagt inn en årlig sum til dekning av utgifter knyttet til Open Access-publisering. For å tydeliggjøre at åpen publisering er viktig i nasjonal sammenheng er det viktig at det legges midler til gjennomføring bak tiltaket.

Deponering i vitenarkiv lokalt og nasjonalt

Dersom hovedutfordringen er at dagens løsning oppleves som tungvinn og institusjoner ikke er kjent med mulighetene er det ikke gitt at en nasjonalt arkiv vil bøte på det. Det kunne være en like god løsning å forbedre allerede eksisterende løsninger samt ha økt fokus og informasjon om løsningen. Kjennskap til ordningen må forventes å stige raskt dersom det knyttes økonomiske incentiv til lagring i åpne vitenarkiv.

Den tekniske løsningen må uansett ha et sterkt brukerfokus. Det hjelper lite om løsningen er god for forskere og bibliotek dersom innholdet er tungt tilgjengelig for brukeren. Dette perspektivet er tilsynelatende tillagt

mindre vekt i disse retningslinjene, men det er helt sentralt for måloppnåelsen og bør derfor synliggjøres bedre.

Bedre funksjonalitet for deponering

HSN stiller seg absolutt bak dette forlaget til tiltak. I tillegg ønsker vi å presisere at uttaket av metadata må koordineres bedre mellom CRISStin og vitenarkiv.

Styrking av register over godkjente kanaler og forlag

HSN støtter dette tiltaket og understreker at det er svært viktig for alle som jobber med publisering og registrering at kanalregisteret er oppdatert og kvalitetssikret.

Styrking av samarbeid om avtaler med internasjonale forlag

CRISStin oppfattes som hovedmottaker for dette tiltaket. HSN mener det er viktig å løfte dette opp på nasjonalt nivå, ettersom det er vanskelig å gjennomføre dette på institusjonsnivå. At forskningsledere løfter dette i tillegg til bibliotekene, som tradisjonelt har håndtert dette, vil forhåpentligvis styrke forhandlingsposisjonen og øke fokuset på åpen publisering.

Utarbeiding av indikatorer og statistikk

HSN er positive til dette tiltaket. Det vil riktignok kunne innebære noe ekstraarbeid nå, men det skal bli enklere å ta ut statistikk på dette.

Endring av kriterier for evaluering av forskning

HSN er enige i at publiseringsindikatoren har blitt tillagt for stor vekt som vurderingskriterium for forskning og forskningskvalitet. HSN mener det må arbeides målrettet for å finne frem til nye og bedre vurderingsformer i stedet for publiseringsindikatoren.

Bevisstgjøring og informasjon

Bibliotekene har vært viktige i OA-prosessen så lang. Det er viktig å styrke bevisstheten om åpen tilgang i sektoren. Å implementere dette i ph.d- programmene nå antas å være virkningsfullt, men HSN har en jobb å gjøre internt før det er på plass.

Etablering av styringsgruppe

HSN støtter dette tiltaket og understreker at det er viktig at styringsgruppen blir bredt sammensatt.

Formulering av implementeringsplan

HSN støtter dette tiltaket.

Del 3 Bakgrunn og drøfting

HSN har bare kommentarer til enkelte av bakgrunnsdrøftelsene. Se nedenfor.

Publiseringsindikatoren

HSN er usikre på konsekvensen av tiltredelse av DORA. Det er vanskelig å være uenig i de prinsippene som nedfelles, men mangel på alternative systemer gjør det vanskelig å tiltre DORA nå. Dagens tellekantsystem har sine ulemper, men har en fordel i at det er et objektivt system for å måle forskning. Det er lite som tyder på at forskning ikke kommer til å måles i fremtiden, og det vil derfor være et behov for objektive måleindikatorer. HSN mener at tellekantsystemet heller burde suppleres av andre måleparametre for å nå den ønskede endringen bort fra ensidig fokus på publiseringspoeng og svekke forlagenes sterke posisjon.

En konsekvens av tiltredelse av DORA er at skillet mellom tidsskrifter på nivå 1 og nivå 2 må oppheves. Det er ikke helt uproblematisk. Imidlertid anser HSN at dette kan gi positive effekt på lengre sikt.

Krav om deponering

HSN mener dette er bare et skritt på veien til full åpenhet. Deponering er ikke nødvendigvis sammenfallende med åpenhet, dette bør avklares nærmere. HSN mener at incentivmidler er et nyttig virkemiddel for måloppnåelse, og mener at dette lar seg gjøre innen det skisserte tidsperspektivet.

Deponering: for tungvint?

HSN mener systemet for deponering av artikler i CRISStin bør implementeres fordi det vil redusere den angivelige byrden ved deponering. HSN er usikre om det er hensiktsmessig at hvilken versjon som skal deponeres bør besluttes lokalt.

Lokalt og nasjonalt vitenarkiv

HSN mener det er både fordeler og ulemper forbundet med et nasjonalt vitenarkiv. Det synes ikke tilstrekkelig synliggjort i bakgrunnen for forslaget om nasjonalt vitenarkiv.

Uansett teknisk løsning vil utfordringen alltid være å fylle arkivet med innhold. Vi har allerede en infrastruktur i Norge i dag som sikkert dekker 90-95% av alle forskningsartikler som utgis. Likevel er vi veldig langt unna at 90-95% av artiklene faktisk er åpent tilgjengelig.

Sosiale medier

HSN ser ikke for seg at sosiale medier kommer til å erstatte tidsskriftene i overskuelig fremtid. De tilbyr for eksempel ikke fagfellevurderinger. Sosiale medier er en god arena for å gjøre publikasjoner lettere tilgjengelige, og det er et medium der forskere kan profilere sin forskning.

Vennlig hilsen

Petter Aasen

rektor
Høgskolen i Sørøst-Norge

Kristine Langerød
Seniorrådgiver
FoU-seksjonen

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.